

Inleiding

Na de toekenning van de PAW-gelden, waarbij Wijnjewoude officieel één van de Proeftuinen werd om aardgas vrij te worden, is het plan van aanpak voor het project besparen met elkaar geschreven. Daaruit is een werkplan gemaakt waar het afgelopen half jaar uitvoering aan is gegeven. We zijn nu een half jaar verder en er is ongelooflijk veel gebeurd! In dit document willen we de afgelopen periode evalueren, reflecteren en leren van alle opgedane ervaringen.

Per fase zal er puntsgewijs geëvalueerd worden. De leerervaringen worden uitgebreider beschreven.

Hoofdstuk 1. Evaluatie eerste fase ‘WEN komt bij je langs’

De opening van de Proeftuin op 3 april 2021 midden in het dorp was een groot succes!

- Livestream m.b.v. Sá en zang van plaatselijke zanger Marco Tadema was een succes.
- Alle adressen in Wijnjewoude met postcode 9241 hebben persoonlijk hun waardebon van €2000 ontvangen om energiebesparende maatregelen te nemen.

Leerervaringen opening proeftuin:

- Een werkgroep inrichten met de betrokkenen die de dag van de opening met alles erop en eraan voorbereiden en op de dag zelf vormgeven, werkt heel goed. Positieve, gezamenlijke energie!
- De waardebonnen persoonlijk rondbrengen zorgt ervoor dat er al gesprekken ontstaan over energiebesparing bij de voordeur of de brievenbus.
- Veel inwoners gaven als reactie terug dat ze het geweldig vinden dat de PAW-gelden daadwerkelijk naar de inwoners gaan om zichzelf en elkaar te stimuleren in het nemen van energiebesparende maatregelen.

1.1. Stimuleringsregeling

Het voorbereiden van de stimuleringsregeling was een hele klus. Binnen een half jaar hebben we een goed werkende regeling met alles erop en eraan! Inwoners van Wijnjewoude reageren en raken gemotiveerd om maatregelen te nemen in hun huis!

- Via de website <https://wen.frl/stimuleringsregeling> is een volledig ingericht tabblad te zien met alle benodigde informatie en links zodat mensen hun aanvraag kunnen doen.
- Het reglement voor woningeigenaren is opgesteld in nauwe samenwerking met gemeente en lokale vrijwillige belastingadviseur.
- Het reglement voor huurders is ontwikkeld in samenwerking met woningcorporatie Elkien.
- Er is een aparte format gemaakt waarmee de circa 35 bedrijven in het dorp hun stimuleringsaanvraag kunnen doen.
- Er is een format ontwikkeld voor de bespaarplannen van huurder & verhuurder.
- Er is een CAS (Commissie Aanvragen Stimuleringsbijdrage) ingesteld om alle aanvragen te beoordelen volgens het reglement. Jammer genoeg besloot de gemeente op het laatste moment toch geen zitting te nemen.
- Er is een database waarin alle aanvragen verwerkt worden.
- Administratieve werkproces beschrijving is klaar en wordt actueel gehouden na het doorvoeren van efficiëntie stappen.
- Verwerkersovereenkomsten zijn gemaakt en getekend door gebruikers.

- Gaandeweg bleek het CAS werk administratief een serieuze taak te zijn waarbij vrijwilligerswerk niet meer passend was. Per 1 oktober is een medewerker vanuit het UWV aangenomen voor 8 uur per week voor de duur van een half jaar.
- Alle ontwikkelstappen in dit zorgvuldige proces zijn voorgelegd en zo nodig na bijstelling, akkoord bevonden door het WEN bestuur.
- Momenteel wordt er een controle uitgevoerd door de accountant.

Resultaten stimuleringsregeling:

Op 1 oktober 2021 hebben 130 van de 850 huishoudens een stimuleringsbijdrage aangevraagd!
In de maand oktober kwam het nieuws dat de gasprijzen omhoog zullen gaan. Daarom de cijfers tot 25 oktober toegevoegd. In verhouding met voorgaande maanden is een stijging te zien.

71 aanvragers hebben hun maatregelen uitgevoerd en zijn uitbetaald.

54 aanvragers hebben goedkeuring ontvangen en kunnen aan de slag.

5 aanvragen waren op die datum in behandeling bij de CAS commissie.

6 aanvragen zijn in overleg met de aanvrager afgekeurd.

+ 26 aanvragen in oktober!

+ 5 tweede aanvragen! Waarvan 2 al zijn uitgevoerd en uitbetaald.

Aanvragen per categorie:

Categorie A (isoleren): 36 aanvragen *(+7 in oktober)*

Categorie B (duurzame verwarmingssystemen): 32 aanvragen *(+7 in oktober)*

Categorie C (duurzame eigen opwek en opslag): 62 aanvragen *(+12 in oktober)*

Categorie D (vervangen onzuinige huishoudelijke apparaten): 10 aanvragen *(+2 in oktober)*

Woningeigenaren: 125 *(+24 in oktober)*

Huurders: 4 *(+2 in oktober)*

Leerervaringen stimuleringsregeling:

- In de eerste maanden kwamen er veel aanvragen voor zonnepanelen. In de zomer kwamen er klachten binnen over de opwek tussen 12.00 en 16.00 uur op zonnige dagen. De zonnepanelen aanvragers zijn vanaf dat moment gebeld om hen te informeren over de opwekproblemen. Na onderzoek bleken de problemen bij Liander te liggen en/of bij de installatie bij de mensen thuis.
- Tijdens deze gesprekken is er ook gevraagd naar de bespaarstappen, want opwek komt qua besparing ná isolatie en het verduurzamen van je warmtesysteem. De meeste mensen bleken een geïsoleerd huis te hebben, maar diverse mensen hadden nog wel met een cv-ketel. Er bleek weinig tot geen kennis en kunde te zijn over hybride warmtepompen. Daarom is op 3 juli Daikin uitgenodigd in de Swingel waar bijna 100 inwoners kennis hebben opgedaan! Hierna zagen we de aanvragen voor hybride warmtepompen toenemen!
- Huurders & verhuurders: We hebben geleerd dat het nodig is om het samenwerkingsproces tussen huurder en verhuurders te begeleiden zodat huurders actief kunnen participeren. De kern is dat ze samen een plan maken wat in de meeste gevallen zonder begeleiding onvoldoende tot stand komt en de verhuurder neigt naar het overnemen van de regie.

1.2. Ervaringen met de stimuleringsregeling

Gaandeweg het beoordelen van de vele aanvragen is er veel geleerd en besproken. Dit heeft geleid tot een paar addenda bij het reglement om dit te verduidelijken.

Bijvoorbeeld: Het onjuist gebruik van het woord HR++-ketel leidde ertoe dat aanvragen werden gedaan voor het vervangen van een oude HR-ketel door een nieuwe HR-ketel, hetgeen weinig

energiebesparing oplevert. Het bestuur heeft een addendum toegevoegd aan het reglement waarbij verduidelijkt wordt dat een HR-ketel alleen onder de regeling valt als deze een CR- of VR-ketel vervangt.

Een tweede voorbeeld is dat er vooral in de eerste maanden aanvragen al uitgevoerd bleken te zijn. Deze werden tot augustus door de CAS voorgelegd aan het bestuur. We ontdekten dat de aanvragers hierdoor niet stilgezet werden in hun bespaarproces om te reflecteren op hun bespaarplannen. De kern van de gekozen route is dat mensen:

1. een weloverwogen bespaarplan maken
2. een aanvraag doen voor de stimuleringsbijdrage
3. goedkeuring afwachten of zo nodig telefonisch contact hebben over hun aanvraag
4. overgaan tot opdrachtgeven en uitvoeren.

Vanaf 26 augustus zijn we op het vooraf aanvragen van de bijdrage gaan handhaven. In de praktijk betekent dit dat mensen die aanvragen na uitvoering gebeld worden dat hun aanvraag afgekeurd wordt. Ze kunnen een aanvraag indienen voor een volgende bespaarstap of mondeling of schriftelijk zelf bezwaar indienen bij het bestuur als de maatregel een weloverwogen bespaarstap was. Wanneer dit zo was, dan wordt na de aanvraag na toelichting alsnog toegekend.

Een derde belangrijke stap is het aannemen van een betaalde administratieve kracht. Het verwerken en beoordelen van de vele aanvragen is een zorgvuldig en secuur proces, wat gemiddeld 1 uur kost per aanvraag van begin tot eind oftewel van het beoordelen van de aanvraag tot de uitbetaling. Het bestuur heeft besloten dit werk professioneel uit te laten voeren door een medewerker voor 8 uur in dienst te nemen.

Leerervaring: Persoonlijk contact

Vanuit de CAS en door de projectleider besparen is er veel contact geweest met inwoners die een aanvraag indienden voor de stimuleringsbijdrage. Aanleidingen waren bijv. zonnepanelen, niet complete aanvragen, aanvragen waarbij de landelijke subsidies niet afgetrokken waren, enz. Het leerpunt hierin bleek 'persoonlijk contact' te zijn. Dit wordt namelijk ongelofelijk gewaardeerd door de Wijnjewoudsters. Ook kritische vragen over een aanvraag of over het persoonlijke bespaarplan worden als zeer positief ervaren.

Cruciaal hierbij is de coachende houding; luisteren, vragen stellen, luisteren, doorvragen, luisteren, waardoor inwoners na gaan denken over hun keuzes, tot nieuwe inzichten komen, tot concrete vervolgstappen komen in hun persoonlijke bespaarplan, enz.

Inspirerend, informatief, positief, oprechte interesse en aandacht zijn sleutelwoorden.

Voor de praktische en algemene vragen is Frans Pool voor alle dorpsbewoners bereikbaar. Dichtbij en zeer behulpzaam tot het samen aanmaken van een profiel aan toe! Ook hierin blijkt dat het persoonlijke contact helpend is en zeer gewaardeerd wordt. Frans is een zeer waardevol frontoffice in het dorp, voor het dorp.

2. Energiecoaches

Naast de vele aanvragen voor stimuleringsbijdragen kwamen er ook vragen binnen van inwoners die niet wisten waar ze moesten beginnen met verduurzamen.

- In 2020 heeft WEN het idee van de gemeente overgenomen om te werken met vrijwillige energiecoaches. Deze mensen zijn niet geselecteerd op competenties maar hebben zich vrijwillig aangemeld of zijn via een bestuurslid aangedragen.
- De training van duurzaam bouwloket in 2020 was geen succes. Het was een technische training. Het deel gericht op het coachen en ondersteunen van mensen ontbrak.
- De provinciale energiecoach bijeenkomsten sluiten niet aan bij de behoefte van Wijnjewoude.

- De energiecoaches in Wijnjewoude zijn individuen die elk vanuit hun eigen interesse inwoners kunnen ondersteunen in te nemen besparingsstappen.
- De samenwerking tussen energiecoaches en Frans Pool als frontoffice en Tjalling Reitsma als energieadviseur verloopt goed. Ze weten elkaar te vinden en de projectleider legt zo nodig de verbinding onderling.

Leerervaringen:

- Het is de vraag of werken met alleen vrijwillige energiecoaches wel voldoende is. Het zou waarde toevoegen, als zij samen met een team van professionals zouden kunnen werken. Professionals kunnen geselecteerd worden o.b.v. activiteiten en vragen die spelen in het dorp en vooral op basis van hun kennis en coachende houding.
- Het bij elkaar brengen van een vraag van een inwoner met een energiecoach die kennis heeft op het onderwerp moet centraal gecoördineerd worden.

3. Universiteit

Er is samenwerking gezocht met de Rijks Universiteit Groningen (RUG).

- Het plan van aanpak van besparen is voorgelegd aan docenten en professoren. Hun feedback en adviezen worden meegenomen in de acties. O.a. het advies om te monitoren. Als meet-tool voor inwoners en WEN wordt dit najaar Earn-e geïmplementeerd.
- Studenten van de opleiding 'Designing Interventions' hebben onderzocht welke gedragsinterventies in Wijnjewoude kunnen helpen om te komen tot besparen. De uitkomsten zijn gepresenteerd aan het kernteam en meegenomen in het plan van aanpak.

Leerervaringen:

- Nauwe samenwerking met professoren van de RUG is nog niet voldoende tot stand gekomen. Er bleken onvoldoende mogelijkheden om met elkaar in het dorp onderzoek te doen. Complicatie is dat de universiteit gericht is op onderwijs en onderzoek, terwijl onze behoefte ligt bij ondersteuning van de praktische uitvoering.
- Samenwerking met een HBO student bleek onvoldoende op te leveren voor het dorp. De vragen van WEN en de kaders vanuit opleidingen sluiten onvoldoende op elkaar aan.

Hoofdstuk 2. Evaluatie tweede fase 'Buurtaanpak'

Wijnjewoude heeft 20 buurtverenigingen. De buurtaanpak waarbij buurten zichzelf kunnen aanmelden om samen te besparen is nog niet van de grond gekomen.

De samenwerking met Plaatselijk Belang om in het dorp met besparen aan de slag te gaan is nog in ontwikkeling.

- Er zijn geen buurten geweest die zich na berichten in de Ban spontaan hebben aangemeld.
- Diverse buurtverenigingen blijken niet actief te zijn.
- Corona maatregelen belemmerde bij elkaar komen als buurt.
- Met afgevaardigden van 1 buurt is op initiatief van WEN gesproken en zij geven aan dat WEN wel iets mag organiseren. Ze willen zelf niet actief aan de slag.
- Tijdens de klankbordbijeenkomst op 1 september jl. waren afgevaardigden van 9 buurten aanwezig. Zij hebben aangegeven welke vraag er speelt in hun buurt en willen wel een vervolgspraak met WEN.

Leerervaringen:

- De buurten nemen niet zelf initiatief om met elkaar te gaan besparen.

- Ook hier blijkt dat persoonlijk contact leidt tot de bereidheid om afspraken te maken. Aansluiten bij wat er leeft in een buurt is cruciaal en leidt tot bewustzijn op het energieverbruik. Inzicht in- en bewustzijn op energieverbruik leidt tot ontdekken van besparingsmogelijkheden. Ontdekken van mogelijkheden leidt tot het besluit om concrete besparingsmaatregelen te nemen!

2.1. Huurders

De buurtaanpak bij huurders lijkt wel te werken na een eerste aanzet door WEN.

- Een bewoner van de Mr. Geertswei heeft zijn burens gevraagd of ze in samenwerking met Elken aan de slag willen met het isoleren van hun huizen. De waardebon van WEN heeft daar een belangrijke aanzet in gegeven.
- Elken is tot nog toe niet bereid haar planning aan te passen voor het verduurzamen van haar huurhuizen in Wijnjewoude. Er is aangegeven dat Wijnjewoude in het beleid is aangemerkt als krimp dorp.
- Huurders uit andere buurten willen ook graag starten.
- Verhuurder WoonFriesland heeft zelf initiatief genomen om zijn 6 huurders begin november uit te nodigen om samen een plan te maken.

Leerervaringen:

- Het energieverbruik bij diverse huurders is immens hoog! Er blijkt bij de huurders weinig bewustzijn te zijn op kosteloze bespaarmogelijkheden.
- Er is argwaan en wantrouwen bij huurders richting Elken.
- Als een huurder uit een blok/ straat aan de slag wil ontstaat er energie om samen aan de slag te gaan!
- Ook hier geldt dat mensen elkaar niet spontaan opzoeken, maar dat dit wel kan ontstaan als een buurtbewoner met ondersteuning vanuit WEN een eerste ontmoeting organiseert.
- Dit geldt ook voor het contact tussen huurders en verhuurders. Het bleek wenselijk dat in gesprek tussen huurders en verhuurder een gespreksleider aanwezig is. Die ook begeleid bij het samen komen tot een bespaarplan en het vastleggen van afspraken tussen huurders en verhuurders.

2.2 Interne samenwerking

Het WEN team dat zich bezighoudt met besparen werkt nauw met elkaar samen. Ieder met z'n eigen kennis, kunde en talenten. Werkzaamheden zijn gekoppeld en vaardigheden van de betrokkenen. De betrokkenen bij WEN zijn fanatiek, actief, creatief en gaan samen voor het doel 'Wijnjewoude energie neutraal'! We zijn het niet altijd met elkaar eens maar gaan altijd het gesprek met elkaar aan waardoor de onderlinge verhoudingen goed en openblijven.

De visie en kernwaarden van WEN zijn leidend en helpen reflecteren in de dagelijkse praktijk. Bij het nemen van besluiten toetsen we het aan de uitgangspunten van besparen.

Leerervaringen:

- Het is goed om oplettend te blijven voor de belasting van ieder individu en dit ook regelmatig bespreekbaar te maken zodat eventueel bijgesteld kan worden.

2.3 Samenwerking met lokale partijen

Aanvullende samenwerkingsvormen in het dorp:

- Samenwerking met de school zit op een laag pitje waarbij we de contact lijn vasthouden. De 2 scholen zijn afgelopen schooljaar gefuseerd en dit schooljaar bezig met vormgeven van de gezamenlijke school.
- Er zijn 2 avonden georganiseerd door WEN waarbij lokale installatiebedrijven en ten 2^e lokale bouw- en klusbedrijven zijn uitgenodigd. Installatiebedrijf de Boer krijgt veel opdrachten van Wijnjewoudsters voor hybride warmtepompen en zonnepanelen. Een jonge ondernemer is zich ook gaan specialiseren in hybride warmtepompen en krijgt inmiddels opdrachten. De bouw- en klusbedrijven gaven aan weinig opdrachten te krijgen n.a.v. de stimuleringsgelden. Hun werk komt meer uit de dorpen om Wijnjewoude dan uit het dorp zelf.
- Nauwe samenwerking met de gehele ondernemersvereniging is niet tot stand gekomen. Hun behoefte zit meer op elkaar ontmoeten en gezelligheid i.p.v. met een concreet onderwerp aan het werk.
- Er is nog geen samenwerking tot stand gekomen met het project 'Gezond Wijnjewoude'.

2.4 Samenwerking gemeente Opsterland

Projectleider Besparen heeft vanaf de planfase continu de gemeente op de hoogte gehouden en meegenomen in de ontwikkelingen in het dorp.

- Maandelijks is er projectleidersoverleg waarbij ook de gemeente aansluit.
- Junior Energiecoach Spel is vanuit de gemeente geïmplementeerd. Er hebben geen gezinnen uit Wijnjewoude deelgenomen.
- Er is weinig input vanuit de gemeente gekomen die waarde toevoegt voor de plannen in Wijnjewoude.
- Vanuit gemeente en door hen ingehuurde 'duurzaam bouwloket' wordt veelal gestart met de huizen i.p.v. met de mensen. WEN start met de mensen en inspireert mensen om hun huis door een bespaar-bril te bekijken. Regie ligt daarmee bij de inwoner.

Financiële evaluatie van besparen wordt z.s.m. toegevoegd.